

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Komisija za varstvo gorske narave

Usposabljanje za: VARUH GORSKE NARAVE

Seminarska naloga

**POHORSKE PLANJE IN NJIHOVO
ZARAŠČANJE**

Milan Zupanc-planinsko društvo Mislinja

Mentor: Dr. Dušan Petrovič

Mislinja, 29.08.2014

1. POVZETEK

Namen seminarske naloge je, raziskovati in predstaviti pohorske planje- travišča, ki se razprostirajo na planotah Pohorja. To so ostanki pašnikov in travnikov, ki so nastali z izsekovanjem gozda; zaradi opuščanja rabe pa se planje dandanes ponovno zaraščajo.

Vendar se na srečo v zadnjem času planje ponovno vzpostavljajo. Na osnovi evropske Direktive o pticah in Direktive o habitatih je večji del planj med Kopami in Roglo uvrščen v posebna varstvena območja - NATURA 2000. Hkrati pa so v preteklem letu z projektom ALPA pričeli odstranjevati drevesne zarasti ponovno vzpostavitev pohorskih planj.

Revitalizacijo planinskih pašnikov omogoča posek in odstranjevanje grmovne in drevesne zarasti na Mulejevem vrhu in Ostruščici (skupaj okrog 30 ha) ter mulčenje štorov. Velik in kompleksen poseg, izvaja GG Slovenj Gradec naročil pa ga je lastnik zemljišč, Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Slovenije. Projektno aktivnost koordinira partner v projektu - občina Zreče v sodelovanju z zavodom RS za varstvo narave.

KAZALO VSEBINE

1. POVZETEK	2
2. POHORJE ZELENO - MODRI DRAGULJ	4
3. ŽIVALSTVO IN RASTLINSTVO	6
3.1 Živali višinskih gozdov	7
4. REGIJSKI PARK POHORJE	9
5. PROJEKT ALPA	12
6. TURIZEM NA POHORJU	13
7. NASTANEK POHORSKIH PLANJ	14
7.1 Zgodovina	14
7.2 Planje	15

KAZALO SLIK

Slika 1: Zemljevid Pohorja	4
Slika 2: Gozdna cesta na Pohorju	5
Slika 3: Hrošč brstični rilčkar	6
Slika 4: Navadna borovnica	6
Slika 5: Zemljemerka	6
Slika 6: Brusnica	6
Slika 7: Ruševce	8
Slika 8: Gorska rovka	8
Slika 9: Rjavi medved	8
Slika 10: Planinski zajec	8
Slika 11: Kamnine na Pohorju	11
Slika 12: Smrekova monokultura	14
Slika 13: Prvinski gozd	15
Slika 14: Paša živine	16

2. POHORJE ZELENO - MODRI DRAGULJ

Pragozd in širni šumeči gozdovi, stoletne jelke in divji petelini, žuboreči potoki in slapovi, zelena močvirja in šotna barja z odsevnimi jezerci in nizkim ruševjem, travnate jase, pašniki in senožeti, po katerih letajo največji metulji v Evropi- to je Pohorje, kakor ga je čutil in opeval pesnik Janko Glazer iz Ruš.

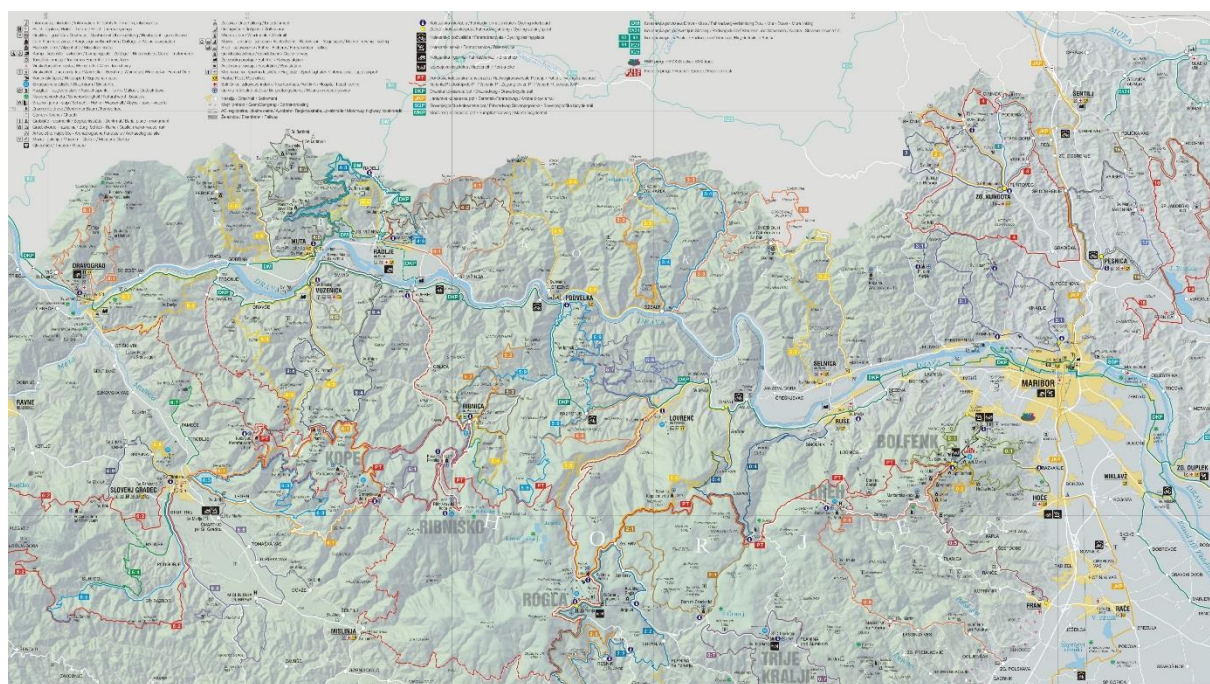
Pohorje je zagotovo eno od najbolj ohranjenih naravnih območij v Sloveniji in srednji Evropi

Kako dolgo bo ostalo še pretežno neokrnjeno?

Pohorje je hribovito pogorje, ki leži v severovzhodni Sloveniji in je v glavnem poraščeno z iglastimi gozdovi. Obsega okrog 1000km² in se razteza med reko Dravo na severu ter Dravsko-Ptujskim poljem na jugu, na zahodu seže do Dravograda, na vzhodu do Maribora in na jugu do Slovenskih Konjic.

Pohorje je edino magmatsko metamorfno gorovje v Sloveniji. Osrčje Pohorja predstavlja planotast svet s številnimi barji. Geografsko območje omejujejo štirje vrhovi. Žigartov vrh, najvišji vrh vzhodnega Pohorja (1347m).Klopni vrh (1340m).Rogla (1517m).in Veliki vrh(1344m).Najvišji vrh Pohorja je Črni vrh in leži zahodneje, nad Mislinjo (1543m).Večje reke, ki tečejo s Pohorja so Bistrica, Dravinja, Lobjnica, Paka in Mislinja.

Skrajne točke Pohorja lahko označimo tudi z mesti: Dravogradom na zahodu, Mariborom na vzhodu in Slovenskimi Konjicami na jugu. Tako so ljudje glavne dele Pohorja poimenovali kar po teh bližnjih krajih: Mariborsko, Zreško, Slovenj graško in Ribniško Pohorje.

Slika 1: Zemljevid Pohorja

Poleg slikovitih slemen so najlepši deli Pohorja številna močvirja in barja, ki so nastala na nepropustnih glinah in peskih. Večina teh barj spada med visoka barja, pri katerih je rastje oziroma mah nekoliko dvignjeno, tako da ga talna voda ne doseže. Barja se napajajo le s padavinsko vodo, ki vsebuje malo mineralnih snovi. Starejši spodnji deli rastline odmirajo, zgoraj pa rastlina raste naprej, tako da nastane dvignjena rastlinska plast nekakšen rastlinski pokrov, ki je lahko debel nekaj metrov in je včasih dvignjen nad okolico.

Najlepša barja so na območju Črnega jezera blizu Osankarice kjer je zaradi edinstvenega ekosistema visokih šotnih barj celotno območje zavarovano. Na barjih so številna jezera, od katerih so najzanimivejša Lovrenška jezera na km dolgem in 300m širokem Lovrenškem barju.

Ker leži na prehodu iz alpsko-predalpskega sveta proti panonskemu delu Slovenije; na Pohorju vladajo posebne klimatske razmere, kjer se prepletajo vplivi različnih klimatskih vzorcev. Na višjih nadmorskih morskimi višinah vlada sveža klima z visoko zračno vlago, na nižji nadmorski višini pa se vse bolj čuti celinski vpliv. Na Pohorju prevladuje zmerno podnebje brez velikih temperaturnih sprememb. Značilno za Pohorje je tudi, da proti sredini masiva in z naraščajočo nadmorsko višino narašča povprečna količina padavin. Največ jih pade v glavnem zimskem in spomladanskem času. Najvišji deli Pohorja so pod snegom v povprečju 60 dni prej kot nižinski in po pohorskih vrhovih in kotanjah se sneg obdrži celo do maja.

Ker je Pohorje dokaj položno pogorje, je dostop nanj možen po cestah iz vseh strani, po samem Pohorju pa je razpredena široka mreža makadamskih in gozdnih poti. Od leta 1959 iz Maribora do Bolfenka vozi krožna kabinska vzpenjača.

Slika 2: Gozdna cesta na Pohorju

3. ŽIVALSTVO IN RASTLINSTVO

Zaradi preteklega gospodarjenja so gozdovi sup montanskega pasu med (med 500 in 1000m) močno spremenjeni južna pobočja še vedno v širokem pasu porašča antropogena združba smreke z vijugasto masnico, ki je razvita na rastiščih prvotne združbe bukve z zasavsko konopnico in deloma združbe bukve z belkasto bekico. V teh gozdovih povsod prevladuje smreka, bukovi gozdovi so ohranjeni le na nekaterih bolj strmih legah. Zeliščni plasti teh gozdov dajejo pečat nekatere kisle- ljubne trave in bekice kot so vijugasta masnica, gozdna in dlakava šašulica. Zelo pogosta je navadna borovnica, po domače »črnica«, ki se ji v višjih legah pridruži brusnica. Od zelišč so splošno razširjeni navadni in gozdni črnilec, gozdna škržolica, beli repuh in nekatere praproti. Na repuhu in lapuhu ja pogost hrošč brstični rilčkar, ki so ga opisali iz Slovenije.

Slika 3: Hrošč brstični rilčkar

Slika 4: Navadna borovnica

Slika 5: Zemljemerka

Na posekah in odprtih mestih je pogost malinjak in ozkolistno ciprje ali ciproš, svečnik ali kokoščevoletni ali gozdni svišč, navadna zlata rozga in nekatere trave motenih rastišč, kot sta navadna šašulica in rušnata masnica. Na povirnih

Slika 6: Brusnica

mestih sta pogosta pomladanski veliki zvonček ali kronica in navadna kalužnica, od preostalih geofitov spremenjenih bukovih gozdov sta pogosta spomladanski žafran in podlesna vetrnica. V teh gozdovih poteka od druge svetovne vojne načrtovana preobrazba smrekovih monokultur v bolj naravne gozdove listavcev.

3.1 Živali višinskih gozdov

Na Pohorju živi nekaj živalskih vrst, ki so v Sloveniji redke ali značilne le za višje lege. V sušnih predelih z malo vegetacije, npr. na skalnih travnikih v južnih legah; lahko naletimo na pol- drug centimeter dolgega pajka, črnega smrekovega premo čeljustarja, ki si dela pod kamni in v rahlejših tleh do 25 cm dolge pajčevinaste rove. Premo- čeljustarji so pri nas zastopani le s tem rodom. Evolucijsko so najbolj starinska skupina pajkov, s prvim parom pipalk, helicerami, obrnjenimi naprej. Pri vseh ostalih so namreč prve pipalke obrnjene navzdol.

Suha južina predalpski dolgin je tako podobna skalnemu dolginu, da so šele leta 1998 ugotovili, da gre dejansko za dve, sestrski vrsti.

V povirjih potokov Pohorja živi endemna vrsta pribežnice, istenična iglarka poimenovana po slovenski biologinji, prof. dr. Lili Istenič. V visokih barjih Pohorja je doma kačji pastir barjanski spreletavec, ki se zadržuje v predelih s talno vodo. Pravo nasprotje; je, glede izbire bivališča(habitata), barjanski lesketnik prav tako doma na Pohorskih visokih barjih. Njegove ličinke neredko živijo v majhnih, za kravjo stopinjo velikih lužah vode. Zlato- zelen hrošč zlato- kasti krešič je pri nas doma v Karavankah in na Pohorju. Hrani se s polži. Tri centimetre dolga lesna osa z glasnim nizkim brenčanjem in dolgim bodalom na koncu zadka marsikoga prestraši. A ne pika, koničast podaljšek na kocu zadka je leglo, s katero samice ležejo jajca v les oslabeledih smrek, recimo napadenih s parazitskimi glivami rdečo smrekovo gnilobo. Ličinke vrtajo v tak les rove s premerom več kot centimeter. Na Pohorju je doma tudi metulj pohorski borovničar ali borovničev modrinček.

Planinski pupek je prebivalec mokrih predelov vršnega dela Pohorja, kjer so stoječe ali počasi tekoče vode. Ponoči išče na kopnem polže, deževnike, ličinke žuželk in druge majhne živali, čez dan pa je skrit v plitvi vodi, pod kosi lesa, kamni ali si naredi vdolbino pod gostim mahom.

Pohorje spada med mednarodno pomembna območja za ptice. Tam živijo tri kvalifikacijske vrste, to je za tiste, za katere so v Sloveniji mednarodno pomembna nahajališča. Ti ptiči so ruševce, mali skovik in koconogi čuk. Ruševce se prehranjuje tudi z jajčeci in ličinkami mravelj zato so njegova rastišča, kakor lovci imenujejo njihove habitate, tam, kjer je veliko mravljišč. Podoben mu je divji petelin največji ptič na Pohorju, saj je velik kot puran. Njegova rastišča so v svetlejših gozdnih predelih z borovnico in brusnico, je pa tudi druge plodove in semena ter žuželke. Oba imata rada mirna območja. Zaradi vse bolj prodirajočega hrupnega turizma številčnost plahih gozdnih kur upada. Ob Lovrenških jezerih so prvič pri nas našli gnezdečega močvirskega martinca, ki je sicer prebivalec visokega severa, občasno pa z močvirskih predelov na slemenu Pohorja poročajo o dveh redkih plahih pticah, sloki in pikastemu martincu. Ti ptiči se prehranjujejo z vodnimi in kopenskimi žuželkami, deževniki in polži.

Na ovršju Pohorja živita gorska rovka in planinski zajc. To, pretežno silikatno pogorje, je nekoliko hladnejše od pogorij na karbonatnih tleh v enaki nadmorski višini, kar omogoča zajcu ustrezne življenjske razmere. Kljub temu je redek, zelo občutljiv na hrup, zato se umika v zadnje mirne predele.

Slika 7: Ruševac

Slika 8: Gorska rovka

Slika 10: Planinski zajec

Slika 9: Rjavi medved

Občasno prečka Pohorje kak rjavi medved, volka ali risa v zadnjih desetletjih niso izsledili. Lisica je splošno razširjena domača avtohtona vrsta iz družine psov. Njene populacije so preveč številčne, na kar nakazuje stalna obolelost za garjami, ki jih občasno precej zdesetka. Severno od Drave so lovci že uplenili drugo vrsto iz družine psov, rakunjega psa, že nekaj let pa so stara poročila, da so ga opazili tudi na Pohorju. Pred zimo se lahko, ta po izvoru azijska vrsta, zredi do 10 kg. Zato predstavlja veliko nevarnost za domače okolje in domače vrste. Lovci si prizadevajo, z odstrelom čim bolj omejijo njegovo številčnost v Sloveniji, saj kot ostale tujerodne (alohtone) vrste povzročijo veliko nepredvidljivo škodo.

Muflona, ki je verjetno podivjana starinska pasma ovce, so na Pohorje naselili, a ni pogost. Za divjad so zelo pomembne mirne cone, to so območja, kamor se divjad vrača s paše in

miruje pa tudi koti in vzreja mladiče. Jeleni tam tudi rukajo, gamsi in mufloni pa prskajo. Kjer divjad prezimuje, so zelo pomembne večje skalne gmote, ki se čez dan bolj ogrejejo. Za boljše gospodarjenje z divjadjo so lovci predlagali okrog 850 ha mirnih con in skoraj 1200 ha zimo vališč. Gojene vrste sesalcev imajo izrazit gospodarski pomen.

4. REGIJSKI PARK POHORJE

Pohorje je eden izmed biserov narave Slovenije. To obsežno gorovje je v več pogledih drugačno od ostalega slovenskega alpskega sveta. Nепropustna, ne apnenčasta kamninska podlaga, blago razgiban relief, Bogato omrežje površinskih voda ter razpon nadmorskih višin do preko 1500 metrov; soustvarjajo posebne življenjske razmere in življenjska okolja. Na Pohorju prevladujejo gozdovi, ki so z vidika ohranjenih življenjskih prostorov in ohranjanja

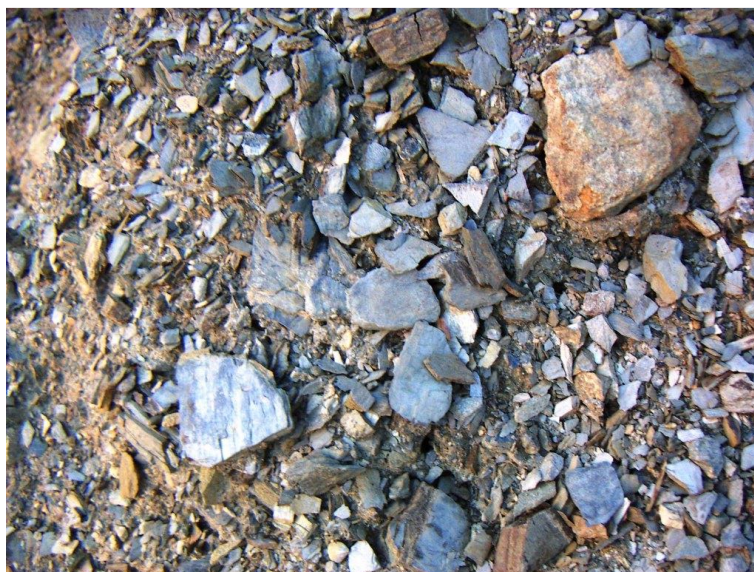
ogroženih vrst koconogih kur in sov evropskega pomena. Enako pomemben je tudi rastlinski in živalski svet šotnih barij in ruševja ter flora travnišč in resav na površju. Pohorje je v naravovarstvenem pogledu izjemno, zato zasluži prioriteto zavarovanje kot regijski park.

Nekatere lokalne skupnosti in posamezniki si prizadevajo za ustanovitev regijskega parka Pohorje predvsem zaradi spodaj naštetih dejstev.

Posebnosti in naravovarstveni pomen Pohorja lahko strnemo v naslednjih vrsticah:

- ❖ Je izjemno zaradi značilne geološke podlage- osrednji del gradijo magmatske kamnine, predvsem granodiorit, ki ga obdajajo mnogo starejše meta morforme oziroma preobražene kamnine. Te so s starostjo več kot 400 milijonov let celo najstarejše kamnine v Sloveniji.
- ❖ Je najobsežnejše gorovje na nekarbonatni podlagi v Sloveniji.
- ❖ Zaradi nepropustne kamninske podlage ga krasi najgostejši in najizdatnejši sistem površinskih voda v Sloveniji
- ❖ Kar $\frac{3}{4}$ je poraščeno z gozdovi in s tem predstavlja enega največjih strjenih gozdnih kompleksov v Sloveniji.
- ❖ Zaradi ohranjenih travnatih slemen, planj in šotnih barij z jezeri; je edinstveno v ekološkem pogledu.
- ❖ Je življenjski prostor številnih ogroženih rastlinskih in živalskih vrst. Posebno in zanimivo je zaradi serpentine flore, ki porašča redka območja na kamninski podlagi serpentintu.
- ❖ Pomembno je zaradi raznolikega živalskega sveta, predvsem ptic, med katerimi najdemo številne evropske ogrožene vrste, kot sta npr. sovi koconogi čuk in mali skovik ter gozdni kuri divji petelin in rušavec.

Zaradi izjemnosti, tipičnosti, ohranjenosti in tudi kompleksne povezanosti, imamo na Pohorju razglašene številne botanične, zoološke, geomorfološke, geološke, hidrološke in drevesne naravne vrednote. Celotno?(morda samo vršno...?) območje Pohorja je opredeljeno je tudi kot ekološko pomembno območje (EPO). Naravovarstveni pomen in lepota območja pa sežejo daleč preko meja Slovenije. Potrditev tega je vključitev Pohorja v evropsko omrežje varovanih območij Natura 2000.

Slika 11: Kamnine na Pohorju

5. PROJEKT ALPA

V Sloveniji se na območju planin, ki je sicer tradicionalno kmetijstvo, marsikje srečujemo z zaraščanjem kar eni strani predstavlja spreminjanje kulturne krajine, na drugi strani pa izgubljam rastlinske in živalske vrste, ki so za ta območja značilne, včasih tudi zavarovane. Ob tem pa se soočamo s številnimi gorniki, kar pomeni, da se na tisti h območjih prepletajo interesi turizma in kmetijstva.

Preko naših projektov, smo oblikovali, projekt, v katerega smo povabili avstrijske partnerje in v katerem želimo na naravi prijazen in v sodobnem času primeren način ponovno oživiti planine na obeh straneh meje, upošteva izzive sedanjega časa, ki vključuje dejstvo, da so turisti vse bolj zahtevni- npr. cenijo tradicijo, edinstvenost in avtentičnost- kar ravno v planinah še obstaja. ter pomagati lokalnim prebivalcem, posebej kmetom, da bodo v lastnem okolju našli motivacijo in načine za preživetje ter prispevali h kratkim oskrbnim verigam.

Projekt je sofinanciran s sredstvi Evropske unije iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, program cilj 3 Evropsko teritorialno sodelovanje. Operativni program Slovenija- Avstrija 2007-2013. V projektu sodeluje sedem partnerjev, trije iz Slovenije štirje iz Avstrije. Zavod republike Slovenije za varstvo narave je vodilni partner projekta, slovenska projektna partnerja pa sta še bila Triglavski narodni park in občina Zreče. Projekt je trajal od marca 2012 do konca junija 2014.

Uporaba planin za sezonsko pašo živali v Sloveniji vse bolj izginja, saj imajo kmetje zaradi manjšanja števila živali in opuščanja kmetovanja dovolj pašnih površin v dolinah in v okolici svojih kmetij. V zadnjih letih je zato opazen trend povečanja zaraščanja pašnih površin. Žal pa tudi planine z redno sezonsko pašo niso brez težav. Zaradi sodobnih smernic v kmetijstvu se namreč na veliko planinah pasejo pasme, ki so ekonomsko donosnejše in ne tradicionalne. način paše na planinah določa t.i. pašni red, a ta ni vedno sonaraven, zato lahko povzroča degradacijo naravovarstveno pomembnih travnišč. V zadnjih letih je na planinah opaziti trend povečanja turizma- nekdanje pastirske koče se obnavljajo brez upoštevanja etnoloških značilnosti območja in minimalnih okoljskih standardov.

V okviru projekta so na projektih območjih opravili soekonomsko analizo ustreznost trenutnega načina upravljanja in pripravili predloge za izboljšanje. ter lastnikom pomagali pri trženju izdelkov oziroma pri razvijanju blagovne znamke.

6. TURIZEM NA POHORJU

Pohorje je zelo zanimivo za nabiralce gozdnih sadežev, za nabiralce gob, borovnic, malin, brusnic in še kaj. Le ti se danes množično vozijo na Pohorje z avtomobili, kar sigurno povzroča več hrupa in onesnaževanja po pohorskih poteh, kot če bi se s sedežnico popeljali v višje predele Pohorja.

Na Mariborskem Pohorju se odvija vse več tekmovanj iz področja motociklizma, smučanja, kolesarjenja, teka na smučeh, glasbenih prireditvah... To seveda močno vpliva na živalski svet saj morajo za več prostora za prireditve izsekavat vse več gozdnih površin (zmanjšujejo bivalne površine za živali), prireditve so zelo hrupne, obiskovalci za seboj pustijo ogromno število odpadkov.

Športno rekreacijska središča na tem področju so znana pod imeni: Bellevue, Bolfenk, Areh, Trije Kralji, Ribniška koča, Kope in Rogla. Pozimi so večinoma uporabljena kot smučišča, del prog je tudi umetno zasnežen. Poleti pa se poleg pohodnikov in kolesarjev predvidene tudi nekatere novejšje dejavnosti, poletno sankanje in adrenalinski park. Pohorje je polno planinskih koč in planinskih poti. Prepovedano je tudi z gozdnimi cestami, ki jih uporabljajo tudi gorski kolesarji in tudi konjeniki.

Na smučarskem stadionu, ki se spušča do vznožja Pohorja, poteka tudi tekma za ženski svetovni pokal imenovan »Zlata lisica« Ciljna arena je znana tudi kot snežna plaža, kjer se lahko rekreativni smučarji prepustijo užitkom nastavljanj višinskemu soncu. Prave zimske radosti ponuja smučišče Ribnica na Pohorju, ki je odmaknjeno s centra vasi le par minut. Nadmorska višina (715m-921m) omogoča odlične smučarske pogoje na naravnem in kompaktnem snegu.

Zreško Pohorje, posejano s kmetijami in zaselki, je slikovita okolica, ki vabi in je zanimiva za vsakega gosta. Krajši izleti nudijo nova posebna doživetja.

Turizem je v Sloveniji ena pomembnejših gospodarskih panog. Zaposluje 52.500 oseb in prispeva 9.1%BDP, turistični devizni preliv pa predstavlja okoli 10% slovenskega izvoza blaga in storitev. Ravno tako pomemben je z vidika preživljanja prostega časa slovenskega prebivalstva, nikakor pa ni mogoče zanemariti niti njegove vloge kot pomembnega preoblikovalca pokrajine.

Predstavlja pa tudi enega pomembnejših obremenjevalcev okolja, pri čemer je intenzivnost obremenitev zelo različna. Večina turističnega obiska je osredotočena na nekaj območij.

Turizem prinaša mnogo negativnih vplivov na okolje in prostor kot so: povečan hrup ki moti živali, onesnažuje zrak, poti povzročajo erozijo tal, onesnažuje vodne vire in podtalnico...

7. NASTANEK POHORSKIH PLANJ

7.1 Zgodovina

Nekdaj je na Pohorju prevladoval bukovo-jelov sestoj z vidnejšo zaztopenostjo smreke le pri samem vrhu pogorja, nad višinsko mejo 1200 metrov. Ker pa je bukov les izjemno primeren za kurjavo in spreminjanje v oglje, so bukev od 17. do konca 19. stoletja skoraj v celoti posekali in na njenem mestu zasadili smrečje. Velik porabnik bukovega lesa so bile tedanje glažute, značilne pohorske steklarne, ki so do sredine 20. stoletja zaradi nekonkurenčnosti in pomanjkanja surovin, med njimi tudi bukovine, v celoti propadle. Drug večji porabnik bukovega lesa so bile pohorske kope, kjer so v odsotnosti kisika les spreminjale v oglje. Tudi ta obrt je tekom 20. stoletja zamrla, ker ni bilo dovolj surovin in ker je na svojem epskem pohodu že bila nafta. Vsi so torej uporabljali in sekali bukev, nihče pa ni skrbel za ponovno zasajevanje. In ker je v tedanji Avstro-Ogrski monarhiji v 19. stoletju prevladala želja po čim hitrejšem zaslužku, so iskali tudi možnost po čim večjega zaslužka z lesom. Odgovor na vprašanje, katero drevo raste hitro in ravno, ima velik prirast in je dokaj neobčutljivo, je bila smreka. Seveda se je kasneje izkazalo, da smreka je občutljiva, predvsem je dovzetna na lubadarja in na kisli dež. Smrekova monokultura tudi v celoti spremeni krajino za nekaj generacij (spremeni se pH tal kot tudi sama sestava in struktura, smreke imajo plitve korenine in so posebej občutljive na veter...). Tako smo na Pohorju skoraj zaman iskali prvobitno izkustvo prvinskega gozda. Na srečo je del tega prvinskega gozda, kjer še danes prevladuje bukev s posameznimi gorskimi javorji, jelkami in bujno podrastjo, ohranjen v nedostopni dolini potoka Lobnica ob slapovih Veliki in Mali Šumik. Območje je zaščiteno kot naravni rezervat.

Slika 12: Smrekova monokultura

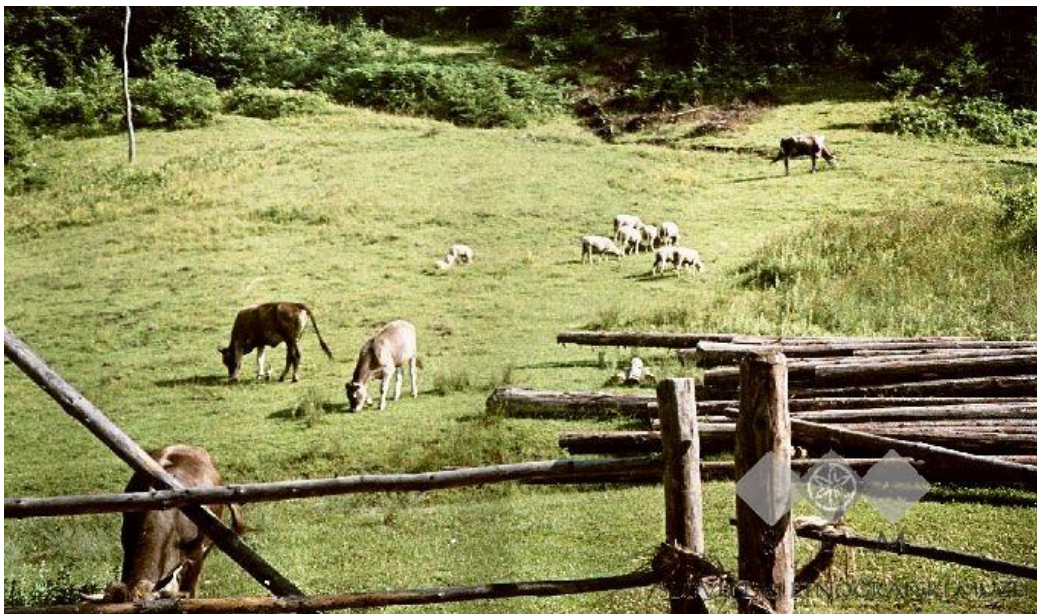

Slika 13: Prvinski gozd

7.2 Planje

Na nekaterih območjih izsekanih bukovih gozdov pa niso zasadili smrek, saj so potrebovali tudi pašnike. Iz tega razloga imamo na Pohorju, čeprav je nižje od naravne gozdne meje v Sloveniji (ta je na okoli 1800 metrih, odvisno od pogojev), velike travne površine, ki jim pravimo planje. To so sekundarni habitati človeškega (antropogenega izvora). Danes so ta travišča vključena v območja Nature 2000 z značilno združbo navadnega volka in arnike. Z rastlino navadni volk se v vsakdanji rabi uporablja poimenovanje »vovčič«.

Na Pohorju so v fevdalni dobi po visokih legah ustanavljali prve kmetije, usmerjene v živinorejsko dejavnost-imenovane žvajge ali sirnice. Žvajge so bile osnovane v 13. in 14. stoletju, že obstoječe kmetije pa so ponekod spreminjali v ta tip. Vse do 2. polovice 19. stoletja je imela na celotnem Pohorju močan gospodarski pomen ovčereja. Požiganje gozdnih frat kot način pridobivanja začasnih kmetijskih površin po štajerskih in koroških hribih in gorah je bilo prisotno vse do polovice 20. stoletja. Tako so ljudje na takšnih površinah v naslednjih dveh letih po požigu golosekov pridelovali žita in krompir, v tretjem letu pa so pogozdovali s semenjem. Ponekod so v času po opustitvi poljedelskega izkoriščanja frat-nih površin pridelovali krmo in pasli tudi govedo. Košnja in spravilo je bilo zahtevno opravilo. Kosci so za košnjo posebej nabrusili kose, za prevoz so služile »žlajfe«, ki so imele kolesa le na sprednjem delu voza, prečni drogi pa so bili podaljšani, obsekani in prilagojeni za drsenju po travišču. Ves prevoz do hleva je bil težaven in zahteven. Začelo se je že z nakladanjem krme; prevoz po poti, komaj podobni kolovozu, poznajo samo tisti, ki so take prevoze opravljali. Na skupnih pašnikih so pasli živali. Po drugi svetovni vojni so bile na novo določene meje pašnikov za skupno pašo govedi na pohorskih planjah. Paša je bila razdeljena po mejah občin; Mislinja, Slovenske Konjice, Slovenska Bistrica, meje so pozneje večkrat spreminjali. Zaradi industrije v dolini so v 1. polovici tega stoletja propadle mnoge kmetije in je bila močna migracija ljudi v dolino je tako pustila planine prazne.

Slika 14: Paša živine

8. ZAKLJUČEK

Planje so v ekološkem in krajinskem pogledu posebnost Pohorja. Obsegajo okoli 390 ha površin, večji del na nadmorski višini nad 1400 m. Predstavljajo zelo slabe pašnike, saj so uporabne le čisto mlade rastline, starejše so trde neužitne in jih živina zavrača. Zanimivejše rastline, ki rastejo tod so arnika, močvirsko ciprje, ki mu pravijo tudi ciproš, zavarovani Kochov svišč in panonski svišč.

Na drugi strani pa predstavljajo življenjski prostor zavarovanih in ogroženih vrst, med katere omenimo divjega petelina, ruševca in borovničevega mnogooka.

Ker se travišča nahajajo pod gozdno mejo, kar pomeni, da bi se zarasla z gozdom, če jih človek ne bi kosil in pasel. Gre torej za antropogeni habitat, ki ima veliko vrednost za prostoživeče živali, če ga človek rabi na ustrezen način, ob neprimerni rabi lahko izgubi svoje pglavitne lastnosti. Pohorski kmetje znajo gospodariti s planjami, vendar v zadnjih desetletjih izgubljajo interes in voljo za kmetovanje na planjah. Potrebno jih je spodbuditi povezati in ozavestiti o primernosti primerne rabe, jim pomagati, da bodo planje v spremenjenih ekonomskih in socialnih okoliščinah še naprej obdelovali. Tako bi širša javnost spoznala pomen trajnega in sonaravnega ohranjanja kmetijske dejavnosti, ki prispeva k ohranjanju kulturno in naravovarstveno pomembnega prostora.

9. VIRI IN LITERATURA

1. Občina Mislinja »Zbornik«
2. Glasila občine Mislinja «Naša občina«
3. Jože Maček- Na zemlji domači
4. Literatura predavateljev na seminarju za varuha gorske narave.
5. Direktivi (pticah in habitatih)
6. Natura 2000
7. Projekt ALP